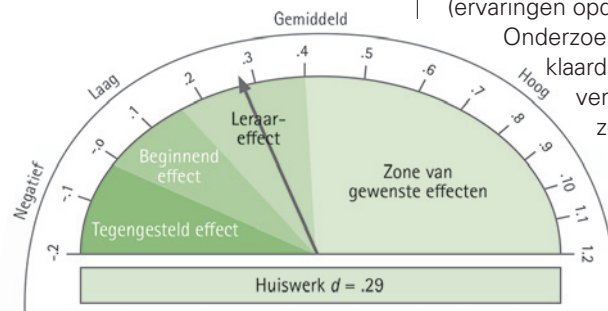

Visible Learning; leren zichtbaar maken

John Hattie's aanpak voor excellent onderwijs

'Als je wilt weten wat leerlingen leren van jouw onderwijs, moet je zichtbaar maken wat er precies gebeurt. Daarom de titel *Visible Learning*, aldus de Nieuw-Zeelandse onderwijsonderzoeker John Hattie. 'Om goed les te kunnen geven is het essentieel dat je ziet wat de impact van onderwijs op je leerlingen is.'

Hattie's onderzoek wordt internationaal hoog gewaardeerd. Vanwege de belangrijke rol van de leraar in het leerproces heeft Hattie tevens onderzoek gedaan naar het leren van leraren. En daar bleef het niet bij. Ook de rol van leerlingen en het educatief leiderschap op school heeft zijn interesse. Toch ligt het accent in zijn werk op de leraar en educatief leider in actie. De uitkomsten zijn gebundeld in de boeken *Visible Learning* en *Visible Learning for Teachers*. Dit laatste boek, *Visible Learning for Teachers*, zal vanaf november 2013 in het Nederlands beschikbaar zijn onder de titel *Leren zichtbaar maken*.

Het zichtbaar maken van onderzoeksuitkomsten

'Bijna alle programma's, interventies en werkwijzen die we onderzochten, hadden wel enige (positieve) invloed op leerresultaten van leerlingen, maar wanneer kun je nu zeggen dat een aanpak echt meerwaarde heeft voor leerlingen?' Hattie ontwikkelde hiervoor een maatgeving. Visueel gemaakt in de vorm van een 'barometer'. Links start de barometer met een 'taartpunt' voor negatieve resultaten. Hier vinden we uitkomsten waarvan aangetoond is dat de aanpak het leren negatief beïnvloedt. De volgende taartpunt tussen 0 en 0,2 behelst de ontwikkeling van de leerlingen (ervaringen opdoen, spelen met elkaar, kijken naar tv, vrienden, etc.).

Onderzoeksuitkomsten die in de taartpunt van 0,2 tot 0,4 vallen, kunnen verklaard worden door veelvoorkomend leraargedrag; van leraren mag immers verwacht worden dat ze voor een 'op leren gerichte sfeer' in de klas zorgen, de stof uitleggen, hun klas managen en hun groep organiseren. Alle uitkomsten boven 0,4 zijn van bijzonder belang, omdat ze meer impact op het leren laten zien dan wat van de (normale) ontwikkeling van leerlingen of het goed lesgeven van leraren mag worden verwacht. Hiernaast staat een afbeelding waarin het bijvoorbeeld gaat om de uitkomst van een sterke pedagogische 'relatie leraar-leerling'.

Schat aan informatie

Niet op elk voorhoofd van de leerlingen zit zo'n barometer geplakt. Maar een scherpe observatie van de dynamiek in de groep, gezichtsuitdrukkingen, houding, leergedrag, betrokkenheid, resultaten van opdrachten, etc. levert een schat aan informatie op, waar je als leraar mee aan de slag kunt. Volgens Hattie is het weten welke impact je als leraar hebt de basis om steeds beter onderwijs te realiseren. Hattie en mede-onderzoeker Jaeger vonden na een literatuuranalyse dat de impact van excellente leraren op leerlingen veel groter is dan die van 'gewoon goede' leraren. Een goede leraar zit na dertig jaar niet meer in het geheugen gegrift, een excellente leraar blijft je een leven lang bij. In hun analyse richtten ze zich op wat leraren excellent maakt. Ze kwamen op vijf dimensies in het gedrag en de houding van excellente leraren. Excellente leraren:

- kunnen de essentiële representatie van de stof identificeren voor hun leerlingen;
- leiden de interactie in de groep tot een leerproces;

- kunnen het leren van hun leerlingen monitoren en op basis daarvan feedback geven;
- leggen verband met affectieve componenten bij het leren;
- weten hoe ze de leerresultaten van leerlingen beïnvloeden.

Werken aan deze dimensies vergroot de impact van de leraar op het leren en ontwikkelen van de leerlingen. Het loont dus de moeite die extra meters te maken.

Visible Learning: wanneer leraren het leren door de ogen van hun leerlingen zien en leerlingen zich zien als regisseur van hun eigen leren.

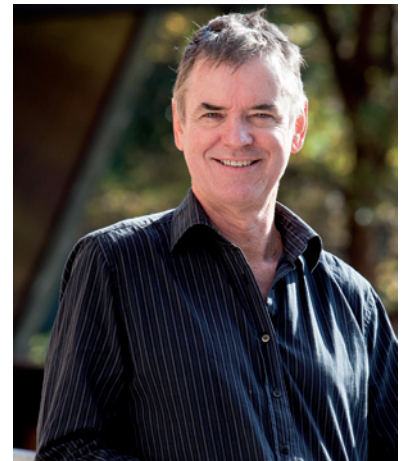
Leerlingen laten 'groeien'

Het bekende gezegde 'je kunt een paard naar het water brengen, maar je kunt het niet dwingen om te drinken' wordt in scholen nog wel eens als metafoor voor leren gebruikt. Nu valt hier nog wel iets over te zeggen. Sterke leraren blijken namelijk in staat om leerlingen te laten groeien! Daarvoor is het belangrijk dat leraren zien hoe het leren van hun leerlingen verloopt en hoe ze hun leerlingen kunnen begeleiden om zicht te krijgen op hun eigen leren. Verwachtingen die leerlingen hebben van hun eigen leerprestaties blijken vrij goed te kloppen met de feitelijke resultaten van die leerlingen. Dit lijkt een kloppend verhaal, maar er zit een addertje onder het gras. Sterke leraren weten namelijk leerlingen tot grotere prestaties uit te dagen. Wat blijkt bij preciezere analyse: vaak baseren leerlingen hun inschatting van hun resultaat op de inspanning die ze in een leertaak steken (onze zesjescultuur). Als de inschatting laag is, hoeft de leerling niet zo veel te doen om die verwachting waar te maken. Hattie zegt: 'Het is onze rol als leraar om leerlingen boven zichzelf uit te laten stijgen. De euforie als het lukt is ook ons deel!'

Visible Learning PLUS-actie

Visible Learning PLUS is een programma voor de invoering van deze denk-, kijk-, en werkwijze in het onderwijs. Inmiddels is hier in Nieuw-Zeeland, Australië, Noorwegen, Zweden, de VS en de UK veel ervaring mee opgedaan. Het gaat om het zichtbaar maken van de impact die leraar, school en bestuur op het leren en ontwikkelen van leerlingen hebben. Visible Learning PLUS legt bloot waar echt winst mee geboekt wordt op school. Dit is ook de kern van de implementatie-activiteiten: zichtbaar maken wat de bijdrage van de leraar is aan de ontwikkeling en prestaties van de leerlingen. Dus als een leraar niet echt weet of de onderwijsactiviteiten er voldoende toe doen, dan is Visible Learning PLUS dé werkwijze om dat helder in beeld te krijgen. In bijeenkomsten wordt de leraar uitgedaagd om gewoontes, gebruiken, denkkaders, opvattingen en overtuigingen ter discussie te stellen en – indien nodig – aan te passen. Deze compacte aanpak is beschikbaar voor besturen, scholen, subteams en leraren.

De boodschap van Hattie voor alle leraren: 'Weet welke impact jij op leerlingen hebt'.

John Hattie is een onderwijsonderzoeker (oorspronkelijk uit Nieuw-Zeeland) gespecialiseerd in factoren die het leren van leerlingen beïnvloeden en evaluatie van onderwijs. Zijn onderzoek naar de impact van onderwijs op het leren van leerlingen wordt (inter)nationaal hoog gewaardeerd. De uitkomsten zijn te vinden in de boeken *Visible Learning* en *Visible Learning for Teachers*: een samenvatting van meer dan 900 meta-analyses naar impact in onderwijs. Met deze researchresultaten in de hand ontwikkelde Hattie een uitgekende implementatieaanpak waarmee scholen data-gestuurd en evidence-based kunnen werken: Visible Learning PLUS (uniek in het onderwijs!).

Wilt u een preview ontvangen van het boek *Leren zichtbaar maken*?

Laat dan uw e-mailadres achter op <http://bazalt.nl/nieuwsbrief/hattie-preview> en ontvang tweewekelijks tips in uw mailbox.

Tekst:
Marcel Bogaarts
mbogaarts@bazalt.nl